Vammaispalvelulain kuuleminen, sosiaali- ja terveysvaliokunta 15.11.2022

Sari Valjakka
Autismiliitto

Esityksessä on paljon hyvää

- Monet linjaukset ovat perusteltuja YK:n vammaissopimuksen näkökulmasta.
- Oikeus saada palvelua perustuu toimintarajoitteisiin ja vammaisen henkilön yksilöllisiin avun ja tuen tarpeisiin.
- Kiitämme erityisesti soveltamisalaa, jossa on huomioitu sosiaalinen toimintakyky. Autismi vaikuttaa siihen, miten ihminen viestii, kommunikoi ja on vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa.
    - Sosiaalisen toimintakyvyn haasteet vaikeuttavat autismikirjon ihmisen mahdollisuuksia selviytyä arjen toiminnoista, osallistua ja toimia yhteiskunnassa.
- Tavoite väliinputoamisten ehkäisystä on hyvin kannatettava.
- Lapsen etu huomioidaan esityksessä hyvin, erityissäännös lapsen asumisen tuesta tärkeä.

1. Asiakasmaksujen korotuksista tulee luopua

- Maksut eivät ole normaalisuusperiaatteen mukaisia ja voivat estää tarvittavien palveluiden käyttämistä, mistä voi syntyä muita ongelmia ja kustannuksia.
- Kuljetusten omavastuiden seurauksena etenkin työ- ja päivätoiminnassa käyvien työkyvyttömyyseläkkeellä olevien pienituloisten ihmisten maksurasitus kasvaisi merkittävästi.
- Perheiden maksurasitus kasvaisi merkittävästi
    - Aamu- ja iltapäivätoiminta tulisi maksulliseksi perusopetuslain mukaiseksi toiminnaksi.
    - Kuljetukset palveluihin muuttuisivat maksullisiksi.
    - Vanhemmille kohtuuttoman korkeat maksut lapsen kodin ulkopuolisesta asumisesta (jopa 1860 €/kk:ssa)

Muutosehdotukset asiakasmaksuihin

- Työllistymistä tukevaan toimintaan, työtoimintaan, päivätoimintaan, valmennukseen, erityiseen osallisuuden tukeen, tuettuun päätöksentekoon, vaativaan moniammatilliseen tukeen ja lyhytaikaiseen huolenpitoon tulee kutakin niitä koskevassa palvelupykälässä sisällyttää maksuttomina niihin pääsemiseksi tarvittavat kuljetukset, kuten HE:ssä 159/2018 vp.
- Vamman vuoksi tarvittava aamu- ja iltapäivätoiminta tulee viimeistään kolmannelta luokalta alkaen järjestää normaalisuusperiaatteen mukaisesti jatkossakin vammaispalvelulain mukaisena lyhytaikaisena huolenpitona. Tällöin vammattomat ikätoverit eivät palvelua yleensä enää tarvitse eivätkä saa.
- Maksun lapsen kodin ulkopuolella asumisesta tulee perustua lapsen omiin tuloihin, eikä vanhempien elatusvelvollisuuteen. Muuten vanhemmat joutuvat maksamaan elatusta lähes ”tuplana”.

2. Työ- ja päivätoimintaan ja valmennukseen tarvitaan muutoksia yhdenvertaisen osallisuuden turvaamiseksi

- Työ- ja päivätoiminnan palvelut heikkenisivät esityksessä.

Muutosehdotukset:

- Päivätoimintaa tulee jatkossakin voida saada yksilöllisen tarpeen perusteella ilman kategorisia rajauksia siten, että sitä voi saada limittäin esimerkiksi työllisyyttä edistävän toiminnan ja työtoiminnan kanssa.
- Tuetun työn työhönvalmennusta tulee saada subjektiivisena oikeutena osana valmennuksen palvelua, kuten vammaispalvelulainsäädännön uudistuksessa on aiemmin suunniteltu, kun asiasta ei nyt ollakaan säätämässä missään uudessa työelämäosallisuutta edistävässä lainsäädännössä eikä edes sosiaalihuoltolaissa.
- Kehitysvammalakiin tulee jättää väliaikaisesti voimaan työtoimintaa koskevat säännökset siihen saakka, kunnes työtoiminnasta säädetään työelämäosallisuuden edistämistä koskevassa lainsäädännössä. Kuljetukset palveluun tulee säätää maksuttomiksi.

3. Vapaa-ajan apua tulee saada yhdenvertaisesti

- Esitämme voimavararajauksen poistoa. Pidämme syrjivänä, että henkilökohtaisen avun ulkopuolelle jäisivät henkilöt, jotka tarvitsevat kaikkein eniten apua ja tukea.
- Myös YK:n vammaiskomitean ratkaisu edellyttää, että myös paljon apua ja tukea tarvitsevien ihmisten tulee voida asua ja elää itsenäisesti ja saada siihen tarvitsemansa apu ja tuki.
- Vähintään erityinen osallisuuden tuki tulee säätää yhtä vahvaksi ja kattavaksi kuin vapaa-ajan henkilökohtainen apu (30 h/kk:ssa).

Lopuksi

- Autismiliiton mielestä hallituksen esitys on monilta osin kannatettava ja välttämätön YK:n vammaissopimuksen mukaisten yhdenvertaisten oikeuksien turvaamiseksi eri tavoin vammaisille ihmisille.
- Pidämme tärkeänä, että lain ongelmakohtia työstetään vielä eduskuntakäsittelyn aikana, siten että laki saadaan hyväksyttyä eduskunnassa alkuperäisessä aikataulussa tämän hallituskauden aikana.
- Uudistuksen toimeenpanoa, vaikutuksia ja toteuttamiseen varatun rahoituksen riittävyyttä tulee seurata tarkasti. Tarvittaessa rahoitusta on viipymättä lisättävä, jotta lain mukaiset ja pitkälti myös YK:n vammaissopimuksen edellyttämät palvelut voidaan kaikilla hyvinvointialueilla järjestää lain vaatimalla tavalla.

AUTISMILIITTO

Kiitos.